

โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่วังตะกวนราษฎร์อุทิศ

วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2549

การถอดบทเรียนประเด็นเรื่องทนายทเกษตรกรน้อย โดยเชิญอาจารย์นิษณากับอาจารย์สุทิน หลินหงส์พิทักษ์ ผู้รับผิดชอบโครงการ ลุงณรงค์ แฉล้มวงศ์ และลุงบุญสืบ กลิ่นชาติ เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่รับหน้าที่ และน้อง ๆ โรงเรียนวังตะกวนราษฎร์อุทิศและโรงเรียนวัดวังตะกวนที่ร่วมปฏิบัติในโครงการ

สืบเนื่องมาจาก วิทยาลัย วปอ. จัดให้มีการสร้าง และถ่ายทอดความรู้แก่ผู้นำชุมชน และคนที่สนใจการทำเกษตรปลอดสารพิษ ในขณะเดียวกันโรงเรียนเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งอาศัยผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นครูผู้ถ่ายทอด จึงเกิดการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่าย วปอ. กับโรงเรียนในการจัดหลักสูตรเกษตรปลอดสารพิษ โดยให้นักเรียนเรียนรู้จากพื้นที่จริงทั้งที่บ้านและโรงเรียน ปัจจุบันมีการขยายแนวคิดหลักสูตรท้องถิ่นด้านเกษตรปลอดสารสู่โรงเรียน จำนวน 37 โรงเรียนโดยเฉพาะในพื้นที่

ผลที่ได้รับจากโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่

1. นักเรียนได้ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมี
2. นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกต่อหน้าสาธารณชน แล้วรู้จักคิดวิเคราะห์แก้ไข
ปัญหาได้
3. นักเรียนเป็นแกนนำในการปฏิบัติของโรงเรียน พร้อมทั้งได้นำกลับไปบอก
ครอบครัวเพื่อเป็นการขยายผลต่อชุมชน
4. นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแบ่งเวลาให้เป็นประโยชน์ ใช้เวลาในการเรียนรู้
อย่างเป็นธรรมชาติ
5. นักเรียนได้ทำงานกันเป็นทีมและเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
6. นักเรียนและผู้ปกครองมีสุขภาพที่ดีกว่าเดิม ผลมาจากการตรวจหาสารตกค้าง
และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
7. แม่ค้าได้เห็นความสำคัญตระหนักพิษภัยสารเคมีให้กับผู้บริโภค (มี อ.ย.)
8. นักเรียนรู้จักการทำงานแบบบูรณาการระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน เข้าด้วยกัน

ผลที่ไม่ได้คาดหวังแต่ได้จากโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในฝัน

1. นักเรียนมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดทำให้เกิดความผูกพันจากเด็กที่ไม่ได้รู้จักกันมาก่อน

2. นักเรียนมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความเอื้ออารีซึ่งกันและกัน

3. จากเด็กที่ก้าวร้าวก็กลายมาเป็นเด็กที่อ่อนโยน เมื่อก่อนจะเป็นเด็กที่เกเรมากโดดเรียนแต่พอมาทำโครงการเด็กกลับมาสนใจการเรียนมากขึ้น เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่เกิดขึ้น

4. นักเรียนเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครองมากขึ้น จากเมื่อก่อนเวลาจะไปศึกษาดูงานต้องทำหนังสือให้ผู้ปกครองแต่เดี๋ยวนี้แค่โทรไปบอกก็ให้ไปแล้ว

5. เด็ก ๆ กล้าที่จะมาปรึกษาปัญหากับอาจารย์มากขึ้น และมีการแลกเปลี่ยนถึงประเด็นปัญหาหรือข้อสงสัยทั้งเรื่องที่เรียนและเรื่องชีวิตประจำวัน

6. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นไปในทางที่ดี

7. นักเรียนได้นำความรู้ไปดำเนินชีวิตประจำวันให้อยู่รอดได้

8. นักเรียนใช้สติในการหันกลับมามองตัวเองมากขึ้น จากเมื่อก่อนได้รับคำสั่งก็ทำ ๆ ไม่ได้มองว่าทำไปแล้วมันเกิดผลอย่างไร

9. นักเรียนได้เอาใจใส่กับการปลูกผักปลอดสารและกิจกรรมอื่น ๆ มากขึ้น (ใส่ใจเขา ใส่ใจเรา) เช่น จะดูว่าเขารดน้ำผักจะรดใส่ไหม หรือ ว่าจะเหยียวไหม แล้วจะทำให้ผักสดใสอย่างไร

10. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมหรือการทำงานอื่น ๆ อย่างเป็นหมู่คณะ

11. นักเรียนมีรายได้พิเศษได้ระหว่างเรียน (การเก็บผักปลอดสารขายที่ตลาดนัดและขายให้กับแม่ค้า)

12. แต่อย่างไรก็ตามจากเด็กที่เคยเป็นเพื่อนกันมาก่อนกับต้องมาแตกคอกันเพราะการไม่เข้าใจกันในระบบความคิดและการปฏิบัติ และในขณะเดียวกัน จากเด็กที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนกับมาเป็นเพื่อนกันทำกิจกรรมร่วมกัน (ดาบสองคม)

ความคิด ทักษะ ความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้ เช่น

1. คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

2. รู้จักตัวตนเองมากขึ้น

3. แบ่งเวลาให้เป็นประโยชน์

4. เปิดโลกกระตือรือร้นมากขึ้น

ความประทับใจในตัวเด็ก

1. นักเรียนมีความเอื้ออาทร มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต
2. นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เด็กได้รู้คุณค่าของคำ "เกษตรกร" ได้หันมามองตัวเองและท้องถิ่นที่อยู่อาศัย จากเด็กที่เกรงกลัวมาปรับปรุงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมาก
3. เด็กมองเห็นปัญหาของครอบครัวตนเองที่เกิดขึ้นโดยต้องการช่วยแก้ไข และมีใจที่จะทำเต็มร้อยเพื่อต้องการให้ปัญหาหมดไป

วิธีการทำเกษตรปลอดสาร

นักเรียน และอาจารย์ดำเนินโครงการนี้มา 3 ปีแล้ว จนนักเรียนจบไป 3 รุ่นแล้ว ซึ่งปีนี้ (2550) ต่อยอดมาเรื่อย ๆ ซึ่งนักเรียนจะทำกิจกรรมที่บ้านและที่โรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และมีการขยายผลสู่ครอบครัว

การทำกิจกรรมที่บ้าน

1. นักเรียนทำที่บ้านของตนก่อน มีการเตรียมแปลงดิน การเตรียมดิน ทำปุ๋ยคอก จากวัสดุจากท้องถิ่น ชีว ขี้ไก่ แกลบดำ แล้วก็นำไปใส่ในแปลงที่เตรียมไว้ทิ้งไว้ 1 อาทิตย์พอไปจับดินถ้าดินซุยก็ใช้ได้ นำกล้าที่เตรียมไว้ไปปลูก
2. ลูกณรงค์ แฉล้มวงศ์ ลูกสืบ กลิ่นชาติ ได้เข้าไปให้ความรู้และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดสาร และลงมือปฏิบัติในโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียน ได้เล็งเห็นความสำคัญในการทำผักปลอดสาร แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และสุขภาพกายใจของเด็ก ๆ จึงให้การสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการ และภาคปฏิบัติ จนเกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีอาจารย์ที่ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมอีกหลายท่าน อาทิ อาจารย์สุทิน ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำชั้น ม. 6 และเป็นอาจารย์ประจำวิชาเกษตรระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาจารย์ นธิดา เป็นอาจารย์ประจำวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งทั้งสองท่าน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้โดยตรง
3. การตรวจเพื่อให้คะแนนและรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ อาจารย์ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างปราชญ์อาจารย์ และนักเรียน เป็นคณะกรรมการในการตรวจแปลงผักทุกบ้านเพื่อให้คะแนน โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

การทำกิจกรรมที่โรงเรียน

1. ในโรงเรียนก็ทำประมาณ ครึ่งไร่ ในบริเวณโรงเรียนที่ว่าง เด็ก ๆ ก็เตรียมดินโดยการใส่แกลบดำ ขี้เถ้า ชีวไปผสมแล้ว นำไปใส่แปลงผัก ใช้อบสับ ๆ ให้เข้ากัน และเอาฟางข้าวมาคลุมทับไว้ ใช้น้ำหมักชีวภาพรดทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน แล้วก็นำเมล็ดพันธุ์ผักมาลงแปลง
2. นักเรียนนำวิธีการ "การปลูกผัก" จากประสบการณ์ที่บ้านมาปรับใช้ทำในโรงเรียน

การเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

1. นักเรียนรู้จักการแยกแยะแบ่งเวลาในการทำเกษตร และเรียนควบคู่กันไป โดยนักเรียนเอาใจใส่กับแปลงผักที่ตนเองปลูกมากกว่าที่จะเอาเวลาไปทำอย่างอื่นเพื่อดูการเจริญเติบโต
2. นักเรียนสามารถหารายได้นำเงินส่วนนี้มาช่วยในการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง
3. นักเรียนสามารถนำปัญหามาคิด วิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กับสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น สปริงเกอร์น้ำจะกระจายและชุ่มเฉพาะหน้าดิน เด็กก็ต้องการที่จะนำน้ำหยดเข้ามารดน้ำผักแทน
4. นักเรียนมีความอ่อนโยนทางจิตใจที่ดีขึ้น เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น รู้จักเป็นห่วงคนรอบข้างมากขึ้น เห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น
5. เด็กรู้วิธีการเข้าสังคม สามารถเข้าสู่สังคมได้มีกิริยามารยาทอ่อนน้อมมากขึ้น จากเมื่อก่อนกิริยามารยาทที่ก้าวร้าว จากการทำกิจกรรมร่วมกันของคนหลากหลายช่วงอายุแต่ด้วยกระบวนการนั้นทุกคนให้เกียรติ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน จึงทำให้เด็กเกิดความรู้สึก มีความอ่อนน้อม มีความเคารพมากขึ้น